Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 19 september 2013*

”Social trygghet — Förordning (EEG) nr 1408/71 — Avtal mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet — Schweiziska medborgare, med hemvist i Schweiz som arbetar i Luxemburg — Beviljande av föräldraledighetsersättning — Begreppet familjeförmåner”

I de förenade målen C-216/12 och C-217/12,

angående två beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Cour de cassation (Luxemburg), av den 26 april 2012 som inkom till domstolen den 8 maj 2012, i målen

Caisse nationale des prestations familiales

mot

Fjola Hliddal (C-216/12),

Pierre-Louis Bornand (C-217/12),

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden T. von Danwitz samt domarna A. Rosas (referent), E. Juhász, D. Šváby och C. Vajda,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Caisse nationale des prestations familiales, genom M. Thewes, avocat

— Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand, genom C. Erpelding, avocat

— Europeiska kommissionen, genom V. Kreuschitz och D. Martin, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: franska.

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 1 u i och 4.1 h i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1606/98 av den 29 juni 1998 (EGT L 209, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Respektive begäran har framställts i mål mellan Caisse nationale des prestations familiales (nedan kallad CNPF) och Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand, som är schweiziska medborgare och arbetar i Luxemburg, avseende CNPF:s beslut att inte bevilja dem föräldraledighetsersättning.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Artikel 1 i förordning nr 1408/71 innehåller tillämpliga definitioner inom det område som omfattas av denna förordning.

4 I artikel 1 u i förordningen föreskrivs följande:

”i) *familjeförmåner*: alla vårdförmåner eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den lagstiftning som anges i artikel 4.1 h, med undantag för de särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption som nämns i bilaga II,

ii) *familjebidrag*: periodiska kontantförmåner som utges endast på grundval av familjemedlemmarnas antal och, i förekommande fall, deras ålder.”

5 Enligt artikel 4.1 h i nämnda förordning ska den tillämpas på all lagstiftning om den gren av den sociala tryggheten som rör familjeförmåner.

6 Artikel 5 i förordning nr 1408/71 har följande lydelse:

”I förklaringar som skall anmälas och offentliggöras enligt artikel 97 skall medlemsstaterna närmare ange den lagstiftning och de system som avses i artikel 4.1 och 4.2, de särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som avses i artikel 4.2a, de minimiförmåner som avses i artikel 50 samt de förmåner som avses i artikel 77 och 78.”

7 I artikel 13 i förordningen, vilken har rubriken ”Allmänna regler”, föreskrivs följande:

”1. Om något annat inte följer av artiklarna 14 c och 14 f skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning.

2. Om något annat inte följer av artikel 14–17 gäller följande:

a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium eller om det företag eller den person som han är anställd hos har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium.

…”

8 Artikel 73 i förordningen har följande lydelse:

”En anställd eller egenföretagare, som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, skall för sina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat ha rätt till de familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i den förra staten som om de vore bosatta i den staten, om något annat inte följer av bilaga VI.”

9 I artikel 8 i avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om vetenskapligt och tekniskt samarbete, undertecknat i Luxemburg den 21 juni 1999, som godkändes på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2002/309/EG, Euratom av den 4 april (EGT L 114, s. 1) (nedan kallat avtalet EG-Schweiz), föreskrivs följande:

”De avtalsslutande parterna skall, i enlighet med bilaga II, fastställa bestämmelser för samordning av systemen för social trygghet, för att säkerställa särskilt

a) likabehandling,

b) fastställande av tillämplig lagstiftning,

c) sammanläggning av samtliga perioder som i de olika nationella lagstiftningarna beaktas för förvärv och bibehållande av rätten till förmåner samt för beräkning av dessa förmåners storlek,

d) utbetalning av förmåner till personer som är bosatta på de avtalsslutande parternas territorium, och

e) ömsesidigt administrativt bistånd och samarbete mellan myndigheter och institutioner.”

10 I artikel 1 i bilaga II till avtalet EG-Schweiz avseende samordningen av socialförsäkringssystemen, föreskrivs följande:

”1. De avtalsslutande parterna är överens om att på området samordning av socialförsäkringssystemen sinsemellan tillämpa de gemenskapsrättsakter som det hänvisas till, i den lydelse dessa har den dag då avtalet undertecknas och så som dessa har ändrats i avsnitt A i denna bilaga eller därmed likvärdiga regler.

2. När begreppet ’medlemsstat(er)’ förekommer i de rättsakter som det hänvisas till i avsnitt A i denna bilaga avses utöver de stater som omfattas av gemenskapsrättsakterna i fråga även Schweiz.”

11 Avsnitt A i nämnda bilaga hänvisar till förordning nr 1408/71.

12 Förordning nr 1408/71 har ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, s. 1), som trädde i kraft den 1 maj 2010. Förordning nr 1408/71 upphörde att gälla från och med det datumet. Bilaga II i avtalet EG-Schweiz uppdaterades genom beslut nr 1/2012 av den gemensamma kommitté som

inrättats genom avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, av den 31 mars 2012, genom vilket bilaga II i samma avtal avseende samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 103, s. 51) ersattes. Den nya bilagan trädde i kraft den 1 april 2012. Bilaga II i avtalet EG-Schweiz hänvisar numera till förordning nr 883/2004. Eftersom de faktiska omständigheterna i de nationella målen inträffade innan detta beslut trädde i kraft, är förordning nr 1408/71 i tidsmässigt hänseende tillämplig på Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand. I enlighet med artikel 90.1 i förordning nr 883/2004, fortsätter förordning nr 1408/71 att gälla och att bland annat ha kvar sin rättsverkan till dess att avtalet EG-Schweiz ändras, och bilaga II, avsnitt A, punkt 3, i EG-Schweiz-avtalet, i ändrad lydelse, hänvisar fortfarande till förordning nr 1408/71 ”när det gäller fall som inträffat tidigare”.

Luxemburgsk rätt

13 I artikel L.234-43.1 i lagen om arbete (Code du travail) föreskrivs följande:

”Härmed inrättas en särskild ledighet benämnd föräldraledighet, vilken beviljas vid barns födelse eller vid adoption av ett eller flera barn för vilka familjebidrag utgår och till dess att barnet uppnått en ålder av fem år. För att beviljas föräldraledighet ska personen i fråga uppfylla de villkor som stadgas i artikel 2, stycke 2 och 3, i lagen av den 19 juni 1985 om familjebidrag och om inrättandet av Caisse nationale des prestations familiales, i ändrad lydelse.

Följande personer, som nedan kallas ’föräldrar’ är berättigade till föräldraledighet om

— de är skrivna i Luxemburg och är stadigvarande bosatta där, eller faller inom unionsförordningarnas tillämpningsområde,

— de arbetar lagligen i Storhertigdömet Luxemburg vid tidpunkten för födseln eller adoptionen och har lagligen arbetat där under minst tolv månader utan avbrott omedelbart före det att föräldraledigheten påbörjas. Personen i fråga ska ha arbetat för en och samma i Storhertigdömet Luxemburg lagligen etablerad arbetsgivare enligt ett anställningsavtal eller genom en lärlingsplats och ha en månatlig arbetstid som uppgår till minst hälften av den normala arbetstiden enligt lag eller kollektivavtal och under förutsättning att avtalet gäller under hela den tid som föräldraledigheten pågår,

— de är obligatoriskt anslutna till socialförsäkringssystemet i enlighet med artikel 1, stycke 1 1, 2 och 10 i socialförsäkringslagen (Code de la sécurité sociale),

— barnen tas om hand i hemmet från födseln eller mottagandet för adoption med avseende på sådan föräldraledighet som avses i artikel L.234-45.3 eller i vart fall från det datum som anges i artikel 234-46.2 med avseende på ingivandet av ansökan om sådan föräldraledighet som avses i artikel L. 234-45.4 och personen i fråga huvudsakligen ägnar sig åt barnens uppfostran under hela tiden som föräldraledighet utgår, och om

— de inte är yrkesverksamma på heltid under den tid som de är föräldralediga eller är yrkesverksamma på halvtid under förutsättning att den totala och effektiva arbetstiden, övertid inkluderat, inte överstiger hälften av den normala arbetstiden för arbetsplatsen enligt vad som stadgas i lag eller kollektivavtal.”

14 I artikel 306 i socialförsäkringslagen föreskrivs följande:

”1. Under föräldraledigheten utgår en schablonersättning, i enlighet med artiklarna L. 234-43–L. 234-49 i lagen om arbete, 29 bis till 29 septies i den ändrade lagen av den 16 april 1979 om allmänna föreskrifter för statstjänstemän (Loi modifiée du 16 avril 1979 fixant le statut général des

fonctionnaires de l'État) och 30 bis till 30 septies av den ändrade lagen av den 24 december 1985 om allmänna föreskrifter för kommunaltjänstemän (Loi modifée du 24 décembre 1985 fixant le statut général des fonctionnaires communaux), i stället för den lön som vederbörande uppbär från sitt arbete (nedan kallad ersättning) som uppgår till 1 778,31 euro per månad för föräldraledighet på heltid och till 889,15 euro för föräldraledighet på halvtid. Ersättningen utbetalas månadsvis under hela den tid som föräldraledigheten pågår och i enlighet med följande kapitel.

…

2. Rätten till ersättning omfattar även egenföretagare under föräldraledighet, vilken beviljas vid barns födelse eller vid adoption av ett eller flera barn för vilka familjebidrag utgår och till dess att barnet uppnått en ålder av fem år, om egenföretagaren uppfyller de villkor som stadgas i artikel 270, stycke 2 och 3, förutsatt att dessa barn inte har uppnått en ålder av fem år, och under förutsättning att:

a) egenföretagaren är skriven i Luxemburg och är stadgivarande bosatt där, eller faller inom unionsförordningarnas tillämpningsområde,

b) egenföretagaren är lagligen etablerad inom Storhertigdömet Luxemburgs territorium vid tidpunkten för födseln eller adoptionen av barnen,

c) egenföretagaren är obligatoriskt ansluten till socialförsäkringssystemet och har varit det utan avbrott under en period av åtminstone tolv månader omedelbart före föräldraledigheten, i enlighet med vad som stadgas i artikel 1, stycke 1 4, 5 och 10 i denna lag,

…"

15 I artikel 308 i samma lag anges följande:

"1. Ersättning som utgår efter ledighet i form av mammaledighet eller ledighet för adoption kan vare sig kombineras med föräldrabidrag (*allocation d'éducation*) eller med en liknande icke-luxemburgsk förmån, eller med en icke-luxemburgsk förmån avseende föräldraledighet och som beviljas samma barn, med undantag för förlängt föräldrabidrag för tre eller flera barn eller för barn med funktionsnedsättning, eller en likvärdig icke-luxemburgsk förmån.

2. För det fall att en av föräldrarna – i strid med förbudet mot kombination av förmåner och även efter det att utbetalningen av ersättningen har upphört – har ansökt om och beviljats en sådan icke-luxemburgsk förmån som avses i föregående stycke för tiden fram till dess att barnet fyller två år ska redan utbetald ersättning återbetalas. För det fall att kombinationen avser föräldrabidrag enligt artikel 299, ska föräldraledighetsersättningen bibehållas och redan utbetalade föräldrabidrag kvittas mot framtida månatliga utbetalningar av föräldraledighetsersättning. Om kvittning inte kan ske ska återbetalning ske.

3. Den förälder som har beviljats föräldrabidrag eller en liknande icke-luxemburgsk förmån, har inte längre rätt – för samma barn – till ersättning för den ledighet (som tas ut därefter) fram till dess att barnet har uppnått en ålder av fem år.

4. Ersättning som utbetalas för ledighet som tas ut (i andra hand) fram till dess att barnet har uppnått en ålder av fem år kan inte kombineras med föräldrabidrag eller en liknande icke-luxemburgsk förmån, som den andra föräldern har ansökt om för samma barn. Detta gäller inte förlängt föräldrabidrag för tre eller flera barn eller för barn med funktionshinder eller en likvärdig icke-luxemburgsk förmån. För det fall att ansökningarna om de båda förmånerna avser samma tid ska endast föräldraledighetsersättning utgå. Beloppen för föräldrabidrag eller icke-luxemburgska förmåner, vilka redan utbetalats samtidigt med föräldraledighetsersättningen, ska kvittas mot framtida månatliga utbetalningar av föräldraledighetsersättning. Om kvittning inte kan ske ska återbetalning ske.

5. För det fall att samma förälder uppbär två förmåner samtidigt för olika barn ska utbetalningen av det föräldrabidrag som förfaller under föräldraledigheten upphöra. Det månatliga beloppet för ett liknande icke-luxemburgskt bidrag ska dras av från de månatliga utbetalningarna av föräldraledighetsersättning upp till ett belopp av sex månatliga utbetalningar per barn. Om kvittning inte kan ske ska återbetalning ske.”

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

16 Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand är schweiziska medborgare som båda är bosatta i Schweiz med sina familjer samtidigt som de arbetar, som flygkaptener, vid ett flygbolag i Luxemburg.

17 Genom beslut av CNPF:s styrelse beviljades Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand inte föräldraledighetsersättning med motiveringen att de inte uppfyllde de villkor som stadgas i artikel L.234-43 i lagen om arbete, enligt vilken den som ansöker om föräldraledighet ska ha sin hemvist och vara stadigvarande bosatt i Luxemburg eller omfattas av unionsförordningarnas tillämpningsområde.

18 Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand överklagade besluten från CNPF:s styrelse till Conseil arbitral des assurances (överklagandenämnden för socialförsäkringsärenden), som i beslut av den 17 augusti 2010, fann överklagandet välgrundat, upphävde CNPF:s beslut och återförvisade ärendena till CNPF för förnyad prövning.

19 CNPF överklagade dessa beslut till Conseil supérieur de la sécurité sociale (övernämnden för socialförsäkringsärenden), som sedermera fastställde de överklagade besluten genom beslut av den 16 mars 2011.

20 CNPF överklagade Conseil supérieur de la sécurité sociales beslut till Cour de cassation (högsta domstolen). CNPF åberopade sex grunder till stöd för sitt överklagande, vilka – med undantag för den sjätte grunden – avslogs av Cour de cassation i beslutet om hänskjutande.

21 Den sjätte grunden som CNPF åberopade avser att artikel 1 u i och artikel 4.1 h i rådets förordning nr 1408/71 har åsidosatts, alternativt ej tillämpats, alternativt tillämpats felaktigt, eller tolkats felaktigt. Cour de cassation har konstaterat att Conseil supérieur de la sécurité sociale, efter att ha undersökt föräldraledighetsersättningens syften och villkor kom till slutsatsen att ”… föräldraledighetsersättningens huvudsakliga syfte är kopplat till familjen. … I grund och botten (ska den) kompensera, eller i vart fall lindra, det inkomstbortfall som följer av ett tillfälligt avbrott i yrkesverksamheten och ersätta utgifter för små barns underhåll, omvårdnad och fostran”.

22 Enligt Cour de cassation har Conseil supérieur de la sécurité sociale lagt till att ”detta huvudsyfte förändras inte av att föräldraledigheten även i bästa fall eventuellt kan påverka arbetsmarknaden positivt genom att leda till att ett antal arbetstillfällen kan uppstå för arbetslösa, eller också, beroende på hur den förläggs, … främja en bättre fördelning av ansvaret för barnuppfostran mellan fäder och mödrar”.

23 Cour de cassation anser att det är tveksamt huruvida en sådan förmån som föräldraledighetsersättningen enligt luxemburgsk rätt ska kvalificeras som en familjeförmån, i den mening som avses i artiklarna 1 u i och 4.1 h i rådets förordning nr 1408/71. Cour de cassation beslutade därför att vilandeförklara målen och ställa följande tolkningsfråga, vilken är identisk mål C-216/12 och mål C-217/12, till domstolen:

”Ska en sådan förmån som föräldraledighetsersättningen som föreskrivs i artiklarna 306–308 i socialförsäkringslagen anses utgöra en familjeförmån, i den mening som avses i artiklarna 1 u i och 4.1 h i [förordning nr 1408/71] , vilken är tillämplig i enlighet med bilaga II, avsnitt A [punkt 1], i [avtalet EG-Schweiz] och slutakten, undertecknad i Luxemburg den 21 juni 1999?”

24 Genom beslut av domstolens ordförande av den 13 juni 2012 förenades målen C-216/12 och C-217/12.

Prövning av tolkningsfrågan

25 Genom sin fråga önskar den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarhet i om artiklarna 1 u i och 4.1 h i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att en sådan föräldraledighetsersättning som den som inrättas genom luxemburgsk lagstiftning, utgör en familjeförmån, i den mening som avses i förordning nr 1408/71.

Yttranden som har avgetts till domstolen

26 CNPF har, i första hand, anfört att domstolen ska förklara att den inte är behörig att besvara frågorna i begäran om förhandsavgörandet, eftersom avtalet EG-Schweiz inte är tillämpligt. Lagstiftningen gällande föräldraledighet i Luxemburg utgörs av en lag av den 12 februari 1999, vilken syftade till att införliva rådets direktiv 96/34/EG av den 3 juni 1996, om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICE, CEEP och EFS (EGT L 145, s. 4) med nationell rätt. En schweizisk medborgare kan dock inte åberopa den nationella lagstiftning som syftar till att införliva detta direktiv, eftersom det varken i avtalet EG-Schweiz eller dess bilagor hänvisas till direktivet.

27 CNPF har i andra hand anfört att den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen inte kan anses utgöra en social trygghetsförmån. CNPF har i detta hänseende understrukit att beviljandet av föräldraledighet och särskilt rätten till föräldraledighetsersättning grundar sig på ett individuellt, delvis skönsmässigt beslut, från arbetsgivaren och hänför sig inte till en situation som på förhand är definierad i lag.

28 Dessutom ingår inte föräldraledighetsersättning i någon av de kategorier av förmåner som räknas upp i artikel 4.1 i förordning nr 1408/71.

29 Enligt CNPF utgör föräldraledighetsersättningen inte en familjeförmån, utan är snarare – med avseende på förordning nr 1408/71 – att jämställa med en frivillig förmån vid arbetslöshet som utgår under föräldraledigheten. Föräldraledighetsersättningen utgör nämligen inte ett komplement till inkomsten och har inte till syfte att kompensera för familjens utgifter. Tvärtom utgör föräldraledighetsersättningen en ersättning som utgår på grund av ett anställningsavtal, eller, i vart fall, är beroende av att ett anställningsavtal föreligger och ska därför kvalificeras som substitutionsinkomst. Föräldraledighetsersättningen utgör inte heller ett komplement till inkomsten, utan utgör den föräldralediges inkomst. Föräldraledighetsersättningen upphör när föräldraledigheten tar slut medan utgifterna för barnet kvarstår oförändrade.

30 Enligt CNPF utgör också följande faktorer indikationer på att föräldraledighetsersättningen inte utgör en familjeförmån, i den mening som avses i förordning nr 1408/71. Ersättningen kan utbetalas till både modern och fadern, för samma barn, om båda föräldrarna arbetar, och ersättningens

bruttobelopp är högre än minimilönen för okvalificerat arbete. Därtill kan föräldraledighet enligt luxemburgsk lag endast beviljas på individuell basis till föräldrar, i egenskap av arbetstagare, och ingen annan familjemedlem kan beviljas förmånen. Dessutom har Storhertigdömet Luxemburg inte anmält någon förklaring enligt artikel 5 i förordning nr 1408/71.

31 Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand har hävdat att den hänskjutande domstolens fråga ska besvaras jakande.

32 De har, först och främst, understrukit att föräldraledighetsersättning utgör en familjeförmån. Ersättningen beviljas utan att det görs en individuell bedömning av de personliga behoven och på grundval av en situation som är definierad i lag, det vill säga den som begär ersättning ska styrka att vederbörande är föräldraledig. Även om det är arbetsgivaren som bedömer vem som ska beviljas föräldraledighet, är det den socialförsäkringsmyndighet som betalar ut ersättningen som bedömer huruvida villkoren för att beviljas ersättningen är uppfyllda.

33 Föräldraledighetsersättningen utgör vidare en familjeförmån, eftersom den beviljas varje förälder som har ett anställningsavtal vid födseln eller vid adoptionen av ett eller flera barn, vilka ska uppfostras och tas om hand i hemmet under hela föräldraledigheten. Ersättningens direkta syfte och verkan är att kompensera för familjens utgifter. Ersättningen har till syfte att ge en av föräldrarna möjlighet att ägna sig åt ett litet barns uppfostran, närmare bestämt genom att lämna ersättning för barnets uppfostran, att täcka andra kostnader för omvårdnad och uppfostran och att i förekommande fall mildra de ekonomiska nackdelar som följer av att en förälder avstår från inkomst av förvärvsverksamhet. Slutligen tyder det faktum att CNPF har valts för att administrera utbetalningarna på att nämnda bidrag har karaktären av en familjeförmån.

34 Europeiska kommissionen har inledningsvis påpekat att den hänskjutande domstolen inte har underställt EU-domstolen frågan huruvida schweiziska medborgare kan beviljas bidrag enligt den luxemburgska lagstiftningen, varför domstolen inte är behörig att pröva denna fråga.

35 Kommissionen anser att den hänskjutande domstolens fråga ska besvaras så, att föräldraledighetsersättning enligt luxemburgsk lagstiftning utgör en social trygghetsförmån och inte lön i den mening som avses i unionslagstiftningen. Inom området för fri rörlighet av arbetskraft förutsätter i princip begreppet lön att det finns ett rådande anställningsförhållande. Anställningsförhållandet är vilande under den tid som föräldraledighet pågår. I förevarande mål motsvarar finansieringen av föräldraledighetsersättning intäkterna från den socialavgift som tas ut på drivmedel. Överskjutande belopp belastar statsbudgeten. Det är således inte arbetsgivaren som betalar ersättningen.

36 Kommissionen är av den uppfattningen att det är fråga om en familjeförmån, i den mening som avses i artiklarna 1 u i och 4.1 h i förordning nr 1408/71. Kommissionen har i detta hänseende hänvisat till det faktum att enligt artikel 308 i socialförsäkringslagen kan föräldraledighetsersättning vare sig kombineras med föräldrabidrag eller med utländsk föräldraledighetsersättning för samma barn. Sådana bestämmelser om icke-sammanläggning är typiska för familjeförmåner. Föräldraledighetsersättningen utgår dessutom med ett schablonbelopp, vilket är oberoende av arbetstagarens tidigare lön.

Domstolens svar

37 Domstolen konstaterar inledningsvis att CNPF har bestritt att avtalet EG-Schweiz är tillämpligt i de nationella målen och har följaktligen ifrågasatt domstolens behörighet att besvara den hänskjutande domstolens fråga.

38 Såsom den hänskjutande domstolen har påpekat, hänvisas det i avtalet EG-Schweiz uttryckligen till förordning nr 1408/71, vilket medför att schweiziska medborgare omfattas av den personkrets på vilken förordningen är tillämplig. Den hänskjutna frågan avser tolkningen av denna förordning och den hänskjutande domstolen önskar få klarhet i huruvida en föräldraledighetsersättning, såsom den som är aktuell i de nationella målen, faller inom förordningens materiella tillämpningsområde, vilket innebär att ersättningen omfattas av hänvisningen till förordningen i avtalet och att en schweizisk medborgare kan ansöka om ersättningen. Frånvaron av hänvisning i avtalet EG-Schweiz till direktiv 96/34, med stöd av vilket lagen från den 12 februari 1999 om rätten till föräldraledighet och familjeledighet infördes – en lag som enligt CNPF syftar till att införliva direktivet med nationell rätt –, saknar betydelse i de nationella målen.

39 Under dessa omständigheter är domstolen behörig att besvara den ställda frågan.

40 Domstolen ska först ta ställning till huruvida föräldraledighetsersättning kan anses utgöra ”lön”, i den mening som avses i artikel 157 FEUF, eller en ”familjeförmån”, i den mening som avses i förordning nr 1408/71.

41 Enligt artikel 157.2 FEUF ska med ”lön förstås den gängse grund- eller minimilönen samt alla övriga förmåner i form av kontanter eller naturaförmåner som arbetstagaren, direkt eller indirekt, får av arbetsgivaren på grund av anställningen”. Det följer av fast rättspraxis att nämnda begrepp innefattar samtliga nuvarande eller framtida förmåner, som arbetstagaren, direkt eller indirekt, erhåller från arbetsgivaren på grund av anställningen oavsett om förmånen utges i enlighet med anställningsavtal eller lag eller på frivillig grund (se dom av den 17 maj 1990 i mål C-262/88, Barber, REG 1990, s. I-1889, punkt 12, svensk specialutgåva, volym 10, av den 19 november 1998 i mål C-66/96, Høj Pedersen m.fl., REG 1998, s. I-7327, punkt 32, av den 30 mars 2000 i mål C-236/98, JämO, REG 2000, s. I-2189, punkt 39 och av den 30 mars 2004 i mål C-147/02, Alabaster, REG 2004, s. I-3101, punkt 42).

42 Domstolen har för det första fastställt att en arbetstagare som utövar rätten till föräldraledighet enligt nationell lagstiftning och som innefattar föräldraledighetsersättning, vilken betalas av staten, befinner sig i en speciell situation som inte kan likställas med situationen för en man eller kvinna som arbetar, eftersom denna ledighet kännetecknas av att anställningsavtalet, och följaktligen arbetsgivarens och arbetstagarens respektive skyldigheter, tillfälligt upphör att gälla (se dom av den 21 oktober 1999 i mål C-333/97, Lewen, REG 1999, s. I-7243, punkt 37, och av den 16 juli 2009 i mål C-537/07, Gómez-Limón Sánchez-Camacho, REG 2009, s. I-6525, punkt 57).

43 För det andra framgår det inte av handlingarna i målet att föräldraledighetsbidraget inte ens indirekt betalas av arbetsgivaren.

44 Det följer av det anförda att den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen inte utgör lön, i den mening som avses i artikel 157 FEUF.

45 Domstolen ska därefter kontrollera huruvida de kriterier som har fastslagits i rättspraxis och enligt vilka det är möjligt att kvalificera en förmån som en social trygghetsförmån, i den mening som avses i förordning nr 1408/71 är uppfyllda med avseende på en sådan föräldraledighetsersättning som den som är föreskriven i artikel 306 i socialförsäkringslagen.

46 Det bör inledningsvis framhållas att det faktum att den luxemburgska regeringen inte har anmält någon förklaring enligt artikel 5 i förordning nr 1408/71 – av vilken det framgår att föräldraledighetsersättningen enligt artikel 306 i socialförsäkringslagen är ett system som avses i artikel 4.1 och 4.2 i samma förordning – inte i sig innebär att ersättningen inte omfattas av förordningens tillämpningsområde (se, bland annat, dom av den 29 november 1977 i mål 35/77, Beerens, REG 1977, s. 2249, punkt 9, och av den 15 mars 1999 i mål C-85/99, Offermanns, REG 1999, s. I-2261, punkt 26).

47 Hur en förmån kvalificeras enligt intern rätt har inte avgörande betydelse för om denna förmån faller inom det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 eller inte (se dom av den 16 juli 1992 i mål C-78/91, Hughes, REG 1992, s. I-4839, punkt 14, av den 10 oktober 1996 i de förenade målen C-245/94 och C-312/94, Hoever och Zachow, REG 1996, I-4895, punkt 17 och domen i det ovannämnda målet Offermanns, punkt 37).

48 Enligt fast rättspraxis kan en förmån anses utgöra en social trygghetsförmån om den beviljas förmånstagaren – utan någon individuell och skönsmässig bedömning av dennes personliga behov – på grundval av en situation som definieras i lag och om den hänför sig till någon av de risker som uttryckligen anges i artikel 4.1 i förordning nr 1408/71 (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Hughes, punkt 15, dom av den 21 februari 2006 i mål C-286/03, Hosse, REG 2006, s. I-1771, punkt 37, av den 18 december 2007 i de förenade målen C-396/05, C-419/05 och C-450/05, Habelt m.fl., REG 2007, s. I-11895, punkt 63, och av den 11 september 2008 i mål C-228/07, Petersen, REG 2008, s. I-6989, punkt 19).

49 CNPF har hävdat att den rättsliga situation som medför rätt till föräldraledighet i slutändan är avhängig arbetsgivarens beslut att bevilja eller inte bevilja föräldraledighet. Domstolen konstaterar dock att själva föräldraledighetsersättningen beviljas på grundval av en situation som definieras i lag, utan att det görs någon individuell och skönsmässig bedömning av personliga behov.

50 Såsom Fjola Hliddal och Pierre-Louis Bornand har påpekat måste det göras en åtskillnad mellan villkoren för att bevilja föräldraledighet och de villkor som styr beviljandet av föräldraledighetsersättningen, eftersom det är utrett att det föreligger en situation som är definierad i lag. Endast de senare villkoren ska beaktas vid kvalificeringen av förmånen.

51 Den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen uppfyller således det första av de två villkoren som anges ovan i punkt 48 i denna dom. Det ska därför dessutom prövas huruvida förmånen – med hänsyn till dess grundläggande beståndsdelar, särskilt dess syfte och villkoren för dess beviljande – kan kvalificeras som en familjeförmån, i den mening som avses i artiklarna 1 u i och 4.1 h i förordning nr 1408/71, eller om det snarare rör sig om en substitutionsinkomst som påminner om förmåner vid arbetslöshet.

52 En förmån såsom den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen utgör inte en förmån vid arbetslöshet. Domstolen har slagit fast att för att skilja mellan de olika slagen av sociala trygghetsförmåner ska den risk som täcks av varje förmån beaktas. En förmån vid arbetslöshet täcker således risken för inkomstförlust till följd av att arbetstagaren förlorar sitt arbete trots att han eller hon fortfarande är förmögen att arbeta. En förmån som beviljas på grund av att risken för arbetslöshet förverkligas, det vill säga att personen förlorar sitt arbete, och som inte längre ska utbetalas när detta förhållande upphör genom att den berörde får ett avlönat arbete, måste anses vara en förmån vid arbetslöshet (se dom av den 18 juli 2006 i mål C-406/04, De Cuyper, REG 2007, s. I-6947, punkt 27).

53 Detta är emellertid inte fallet beträffande en person som uppbär en sådan föräldraledighetsersättning som den som är aktuell i de nationella målen. En sådan person har inte förlorat sitt arbete utan endast beslutat att låta anställningsförhållandet vila.

54 Det är viktigt att understryka att enligt artikel 1 u i i förordning nr 1408/71 avser uttrycket ”familjeförmåner alla vårdförmåner eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter”. Domstolen har härvidlag konstaterat att familjeförmåner har till syfte att i socialt hänseende hjälpa arbetstagare som har försörjningsbördan för en familj genom att det allmänna bidrar till dennes utgifter (se dom av den 4 juli 1985 i mål 104/84, Kromhout, REG 1985, s. 2205, punkt 14, och av den 15 mars 1999 i mål C-85/99, Offermanns, REG 1999, s. I-2261, punkt 38).

55 Uttrycket ”täcka en familjs utgifter” i nämnda bestämmelse ska tolkas så, att det bland annat avser ett bidrag från det allmänna till en familjs budget i syfte att lindra den börda som utgifter för barns underhåll medför (domen i det ovannämnda målet Offermanns, punkt 41, och dom av den 7 november 2002 i mål C-333/00, Maaheimo, REG 2002, I-10087, punkt 25).

56 Domstolen har även fastställt att ett föräldrabidrag som syftar till att ge en av föräldrarna möjlighet att ägna sig åt ett litet barns uppfostran och närmare bestämt till att lämna ersättning för barnets uppfostran, täcka andra kostnader för omvårdnad och uppfostran och i förekommande fall mildra de ekonomiska nackdelar som följer av att avstå från inkomsten av ett heltidsarbete, har till syfte att ”täcka en familjs utgifter”, i den mening som avses i artikel 1 u i i förordning nr 1408/71 (se domen i de ovannämnda förenade målen Hoever och Zachow, punkterna 23 och 25).

57 Av punkt 27 i domen i de ovannämnda förenade målen Hoever och Zachow följer att en sådan förmån ska likställas med en familjeförmån, i den mening som avses i artiklarna 1 u i och 4.1 h i förordning nr 1408/71 (se dom av den 11 juni 1998 i mål C-275/96, Kuusijärvi, REG 1998, s. I-3419, punkt 60).

58 Domstolen har – beträffande bidrag vid avbrott i yrkeskarriären som, under vissa förutsättningar, lämnas arbetstagare som gör ett avbrott i sin karriär för att vara föräldralediga – redan tidigare slagit fast att en sådan förmån, vilken motsvarar den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen, ska likställas med en familjeförmån (se dom av den 7 september 2004 i mål C-469/02, kommissionen mot Belgien, punkt 16).

59 Av det anförda följer att den föräldraledighetsersättning som är aktuell i de nationella målen för det första inte kan kvalificeras som lön, i den mening som avses i artikel 157 FEUF, och, för det andra, att ersättningen utgör en social trygghetsförmån, vars kännetecken motsvarar kännetecknen för en familjeförmån, i den mening som avses i förordning nr 1408/71.

60 Frågan ska således besvaras enligt följande. Artiklarna 1 u i och 4.1 h i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att en föräldraledighetsersättning, såsom den enligt luxemburgsk lagstiftning, utgör en familjeförmån i förordningens mening.

Rättegångskostnader

61 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte bidragsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artiklarna 1 u i och 4.1 h i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1606/98 av den 29 juni 1998, ska tolkas så, att en föräldraledighetsersättning, såsom den enligt luxemburgsk lagstiftning, utgör en familjeförmån i förordningens mening.

Underskrifter